

LIIKUNNAN YHTEISKUNTATIETEILIJÄT TYÖMARKKINOILLA – VUOSINA 2000–2014 VALMISTUNEIDEN MAISTEREIDEN SJOITTUMINEN TYÖELÄMÄÄN

Antti Laine, LitT, Jyväskylän yliopisto/Liikuntakasvatuksen laitos. PL 35, 40014 Jyväskylän yliopisto. P. 040 805 3958. Sähköposti: antti.laine@jyu.fi (yhteyshenkilö). **Riina Ilmola**, LitM.

TIIVISTELMÄ

Laine, A. & Ilmola, R. 2016. Liikunnan yhteiskuntatieteilijät työmarkkinoilla – vuosina 2000–2014 valmistuneiden maistereiden sijoittuminen työelämään. Liikunta & Tiede 53 (1), 60–67.

■ Tutkimuksessa selvitetään, miten liikunnan yhteiskuntatieteiden suomenkielisestä koulutusohjelmasta vuosien 2000–2014 aikana valmistuneet maisterit ovat sijoittuneet työelämään. Lisäksi tutkitaan valmistuneiden palkan suuruutta, työllistyvyyteen vaikuttavia tekijöitä ja näkemyksiä koulutusohjelman sisällöistä.

Tutkimus toteutettiin sähköisellä kyselylomakkeella. Kyselylomake toimitettiin kaikille niille vuosina 2000–2014 valmistuneille maistereille (n=191), joiden yhteystiedot saatiin selville (n=113). Heistä tavoitettiin 105, joista kyselyyn osallistui yhteensä 87. Vastausprosentiksi muodostui siten 82,9. Aineiston analyysi pohjautui kuvailuun, vertailuun ja tulkintaan prosenttiosuuksien, frekvenssien ja ristiintaulukointien avulla.

Vastanneista 86 prosenttia oli työelämässä. Heistä 70 prosenttia työskenteli liikunta-alalla ja loput 30 prosenttia jollakin muulla alalla. Työelämän ulkopuolella olevien joukko koostui opiskelijoista (n=3), työttömistä (n=3), vanhempain- tai virkavapaalla olevista (n=3) ja luokkaan muu kuuluvista (n=3). Työelämässä olleista julkisella sektorilla työskenteli 44 prosenttia, yksityisellä sektorilla 27 prosenttia ja kolmannella sektorilla 29 prosenttia. Valtaosa työpaikoista sijaitsi pääkaupunkiseudulla ja Keski-Suomessa. Tyypillisin bruttopalkka-haarukka oli 2 500–3 300 euroa kuukaudessa.

Keskeisimmiksi työllistyvyyteen vaikuttaviksi tekijöiksi vastaajat arvioivat työkokemuksen, esiintymisen työhaastattelussa ja opintojen aikaisen työharjoittelupaikan. Myös suoritettun tutkinnon merkitystä korostettiin. Sen sijaan opintomenestyksen merkitys koettiin vähäiseksi. Koulutusohjelman parhaiksi puoliksi arvioitiin sen laaja-alaisuus ja monipuolisuus. Keskeisimpinä kehitysehdotuksina esiin nousivat talousosaamisen ja käytännönläheisyyden lisääminen koulutuksessa.

Asiasanat: liikunta-ala, korkeakoulutus, työ, työllistyminen, työllistyvyys, työura

ABSTRACT

Laine, A. & Ilmola, R. 2016. Social Scientists of Sport on the Employment Market – How the MSc Graduates from 2000–2014 Are Positioning Themselves in Working Life. Liikunta & Tiede 53 (1), 60–67.

■ This study analyses how the graduates from the years 2000–2014 of the Finnish-language degree programme for the social sciences of sport have positioned themselves in working life. Furthermore, the study investigates the graduates' salary size, factors affecting employability, and opinions about the content of the degree programme.

The study was conducted via an electronic questionnaire. The questionnaire was delivered to all of the MSc graduates from 2000–2014 (n=191), whose contact information was available (n=113). Of these, 105 were reached successfully and 87 people in total responded to the survey. Therefore, the response rate was 82.9. The data analysis was based on description, comparison, and interpretation with the help of percentages, frequencies and cross tabulations.

86% of the respondents were employed. 70% were employed in the sport sector, and the remaining 30% in another field. Of those not employed, some were students (n=3), some were unemployed (n=3), some were on parental leave or on a leave of absence (n=3), and some had other reasons (n=3). Of those respondents who were employed, 44% were working in the public sector, 27% in the private sector, and 29% in the third sector. The vast majority of jobs were located in the metropolitan region and in Central Finland. The typical value of an average gross salary was 2,500–3,300 euros per month.

The respondents considered the following to be the most important factors affecting employability: work experience, performance at job interviews, and the internship position held during the study period. The importance of the completed degree was also emphasised. However, the respondents did not think academic success to be of great significance. The respondents considered the wide scope and versatility of the degree programme to be its best aspects. The main improvement suggestions included the increase of financial competence and practicality in the degree programme.

Keywords: sport sector, higher education, work, employment, employability, career

JOHDANTO

Liikunta-ala tarjoaa moninaisia työllistymismahdollisuuksia. Suomessa liikunnasta ja urheilusta saa elantonsa suoraan arviolta noin 25 000 henkilöä. Lisäksi ala työllistää välillisesti urheiluväline-, urheiluväline- ja muun tuoteteollisuuden kautta tuhansia ihmisiä. (Vehmas 2015, 186.) Kilpailu työpaikoista on kuitenkin muiden alojen tapaan kovaa. Liikunta-alalla kilpailua lisää valtion ja kuntien tarjoamien työpaikkojen vähentyminen sekä korkeasti koulutettujen määrän lisääntyminen. Kalliokoski (2015) kysyykin aiheellisesti Liikunta & Tiede -lehden pääkirjoituksessa, löytyykö kaikille liikuntatieteilijöille töitä?

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten liikunnan yhteiskuntatieteiden suomenkielisestä koulutusohjelmasta vuosien 2000–2014 aikana valmistuneet maisterit ovat sijoittuneet työelämään. Lisäksi tutkitaan valmistuneiden palkkaa, työllistyvyyteen sekä työssä tarvittavien tietojen ja taitojen oppimiseen vaikuttavia tekijöitä ja näkemyksiä koulutusohjelman sisällöistä. Tutkimus tarjoaa koulutuksesta vastuussa oleville tahoille tärkeää tietoa, jonka avulla koulutusta voidaan tulevaisuudessa kehittää siten, että se loisi mahdollisimman hyvät edellytykset työllistyä monipuolisiin liikunta-alan tehtäviin ja suoriutua niistä menestyksekkäästi. Koulutusohjelmasta kiinnostuneille, siinä opiskeleville ja sieltä valmistuville tutkimus kertoo muun muassa sen, minkälaisiin työtehtäviin koulutuksen myötä voi hakeutua ja minkälaisista osaamista työelämässä tarvitaan.

Tutkimuksen kannalta keskeisiä käsitteitä ovat työ, työllistyminen, työllistyvyyden ja työura. Tutkimuksen kohteena oleva työn muoto on palkkatyö. Työllistymisellä viitataan aikaan sidottuun tapahtumaan, jolloin henkilö valitaan tiettyyn työtehtävään (ks. Tuominen 2012). Työllistyvyyden käsitteellistämme yhdistelmäksi niitä yksilön kykyjä, tietoja ja taitoja, joiden avulla töitä löydetään, töissä pysytään ja työuralla edetään (CEDEFOP 2008; Tuominen 2013, 15). Työuralla tarkoitamme yksilön aiempaa työhistoriaa, elämänmittaista palkkatyösuhteiden sarjaa.

Liikuntatieteellinen yliopistokoulutus suomessa

Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellinen tiedekunta on Suomen ainoa yliopistotasoinen liikuntatieteiden koulutusyksikkö. Tiedekunnassa on kolme liikuntatieteellistä koulutusala: liikuntapedagogiikka, liikuntabiologia ja liikunnan yhteiskuntatieteet¹. Lisäksi tiedekunnassa järjestetään terveystieteiden koulutusta. Liikunnan yhteiskuntatieteiden ja liikuntapedagogiikan koulutus sijoittuu liikuntakasvatuksen laitokselle ja liikuntabiologian koulutus liikuntabiologian laitokselle.

Liikuntapedagogiikan koulutusosalalla opiskellaan liikuntakasvatusta ja valmistutaan liikunnanopettajaksi. Liikuntabiologian koulutusalan pääaineet ovat biomekaniikka, liikuntafysiologia sekä valmennus- ja testausoppi. Liikuntabiologian koulutuksen saaneet opiskelijat sijoittuvat muun muassa tutkimus-, valmennus- ja testaus-tehtäviin. Liikunnan yhteiskuntatieteiden oppiaineita ovat liikuntasosiologia sekä liikuntasuunnittelu ja -hallinto. Koulutusohjelmasta valmistuvilla maistereilla on akateemisen asiantuntijan valmiudet työskennellä liikunta-alan hallinto-, tutkimus- ja johtotehtävissä.

Liikuntatieteelliset koulutusalat ovat varsin suosittuja (ks. Kalliokoski 2015). Vuonna 2014 hakijoita oli korkeakoulujen yhteis-

valinnassa 3170 ja koulutuksen aloituspaikkoja 104. Liikunnan yhteiskuntatieteiden osalta vastaavat lukemat olivat 615 ja 14.² Suomenkielisten koulutusohjelmien ohella liikunnan yhteiskuntatieteellistä koulutusta tarjotaan englanninkielisessä Sport Management and Health Promotion -maisteriohjelmassa. Liikunnan yhteiskuntatieteiden koulutusohjelmassa opiskelijoiden valmistumisprosentti on erittäin korkea. Esimerkiksi kaikista 1990-luvulla pääaineoikeuden saaneista opiskelijoista (n=164) on valmistunut maistereiksi 89 prosenttia.

Liikuntajärjestelmän kokonaisuus on tapana jäsentää sektoreittain. Tämä auttaa hahmottamaan myös liikunnan yhteiskuntatieteiden koulutusohjelmasta valmistuneiden sijoittumista työmarkkinoille. Julkiseen sektoriin katsotaan kuuluviksi ensi sijassa valtion-, alue- ja kunnallishallinnon toimijat. Yksityinen sektori käsittää ne henkilöt ja organisaatiot, jotka tavoittelevat taloudellista voittoa tarjoamalla liikunta- ja urheilupalveluita. Kolmanteen sektoriin luetaan voittoa tavoittelemattomat yhteisöt, esimerkiksi suurin osa liikunta- ja urheiluseuroista sekä liikuntaa organisoivat vapaaehtoisjärjestöt. (Ks. Ilmanen 2015, 19–20.)

Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisen tiedekunnan ohella liikunta-alan koulutusta tarjoavat Suomessa urheiluopistot ja ammattikorkeakoulut (esim. liikunnanohjaajan koulutus), ammattioppilaitokset (esim. liikuntaneuvojan koulutus) sekä kansanopistot ja liikunta-alan yritykset (esim. Personal Trainer -koulutus). Yliopisto-, ammattikorkeakoulu- ja ammattitutkinnon suorittaneet sijoittuvat pääosin kullekin tutkinnolle tyypillisiin työtehtäviin eli tutkinnoilla on erilaiset työelämäprofiilit (ks. Vuorinen-Lampila 2014). Tämä korostuu ammateissa, joissa työpaikan saanti edellyttää tarkasti määriteltyjen kelpoisuusvaatimusten täyttämistä (esim. liikunnanopettaja). Liikunta-alalla on kuitenkin runsaasti työtehtäviä, joissa ei ole tarkkoja kelpoisuusvaatimuksia ja siten eri koulutustasoilla osaamistaan kartuttaneet kilpailevat samoista työpaikoista.

Koulutuksen merkitys työllistyvyyteen

Suoritettavat tutkinnot voidaan yleisesti jakaa professio- ja generalistitutkintoihin (Tuominen, Rautopuro & Puhakka 2011). Professiotaloilta valmistuneet tietävät kohtuulliseen tarkkaan, minkälaisiin työtehtäviin koulutus antaa pätevyden, kun taas generalistialat eivät suoraan kouluta mihinkään tiettyyn ammattiin (Puhakka, Rautopuro & Tuominen 2008). Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisessä tiedekunnassa suoritettavista tutkinnoista liikunnan- ja terveystiedon opettajat ovat tyypiesimerkkejä professiotutkinnoista. Liikunnan yhteiskuntatieteiden ja liikuntabiologian tutkinnot ovat generalistitutkintoja. Professiotutkinnon suorittaneilla siirtyminen työmarkkinoille sujuu pääasiassa helpommin ja nopeammin kuin generalistialoilla (Tuominen, Rautopuro & Puhakka 2011).

Minkälainen merkitys generalistitutkinnon suorittamisella sitten on? Vielä 1990-luvulla yliopistossa saatu tietyn alan osaaminen oli keskiössä työnantajien palkkauskriteereissä, mutta sittemmin esiin ovat entistä voimakkaammin nousseet yleiset työelämätaidot (Harvey 2005). Tämä näkyy osaltaan siinä, että samalla koulutuksella voidaan sijoittua hyvin erilaisiin tehtäviin (Puhakka 2011). Koulutuksen

¹Koulutusohjelman ja koulutusta järjestävän laitoksen nimet ovat vuosien saatossa vaihdelleet. Liikunnan yhteiskuntatieteiden yksikkö aloitti toimintansa 1970-luvun alussa liikuntahallinnon koulutusohjelmalla. Pääoppiaineina olivat liikuntasosiologia sekä liikuntasuunnittelu ja -hallinto. Vuonna 2009 liikuntasosiologian ja liikuntasuunnittelun ja -hallinnon pääaineet sulautuivat liikunnan yhteiskuntatieteiden pääaineeksi. Koulutusta järjestävän laitoksen nimi oli vuosina 1971–1986 liikuntasuunnittelun laitos ja vuosina 1986–2004 liikunnan sosiaalitieteiden laitos. Vuoden 2005 alusta liikunnan sosiaalitieteiden laitos ja liikuntakasvatuksen laitos yhdistettiin liikuntatieteiden laitokseksi. Syyskuussa 2012 liikuntatieteiden laitoksen nimi vaihtui liikuntakasvatuksen laitokseksi.

²Yhteisvalinnan lisäksi koulutukseen kelpuutetaan erillisvalinnan kautta vuosittain 0–5 hakijaa, joilta edellytetään vähintään kandidaattitutkintoa. Lisäksi liikunnan yhteiskuntatieteiden suomenkieliseksi maisteriopiskelijaksi on mahdollista hakea Kansalaisyhteiskunnan asiantuntijuuden maisteriohjelman kautta.

merkitystä onkin tutkimusten mukaan työllistävyykeskustelussa ylikorostettu (ks. esim. Lees 2002; Tomlinson 2008).

Tämä on seurausta työmarkkinoiden muutoksesta. Niin kauan kuin yliopistosta valmistuneita oli vähän, oli myös työllistyminen ymmärrettävästi helpompaa. Kun työmarkkinoille alkoi tulla enemmän valmistuneita kuin heille riitti työpaikkoja, alkoivat työnantajat vaatia entistä enemmän, ja valmistuneella täytyi tutkinnon lisäksi olla muitakin ominaisuuksia (Puhakka 2011). Vielä ennen 1990-luvun taloudellisia lamavuosia korkeakoulutus saattoi taata työpaikan löytymisen, mutta nykyisin se lähinnä mahdollistaa varteenotettavien työhakemusten laatimisen. Tomlinson (2008) karrikoi muutosta luonnehtien, että ennen yliopistotutkintoon sisältyviä taitoja opiskeltiin, jotta osattaisiin tehdä töitä; nykyisin opiskellaan, jotta saataisiin töitä. Yhä useampi opiskelija suhtautuu yliopisto-opiskeluun välineellisesti tavoitellen ainoastaan työmarkkinoilla tarvittavia pätevyyskysymiä (Kivinen 2003; Puhakka, Rautopuro & Tuominen 2008).

Koulutuksen merkitystä ei kuitenkaan voi vähätellä. Tutkimukset osoittavat, että mitä korkeampi koulutustaso, sitä alhaisempi työttömyys (Myrskylä 2010, 22). On myös havaittu, että valmistuneilla on kouluttamattomia suurempi todennäköisyys omata tiettyjä työnantajien arvostamia yleisiä ominaisuuksia, kuten kykyä oppia uutta ja tottua muutoksiin (Harvey 2005). Toisaalta on syytä myös muistaa, että koulutus avaa kyllä mahdollisuuksia työllistymiseen, mutta ei vielä takaa sitä (Tomlinson 2008; Tuominen 2012; Yorke 2005). Ylempien korkeakoulututkintojen määrä on Suomessa viimeisten vuosikymmenten aikana lisääntynyt huomattavasti ja samalla akateeminen työttömyys on noussut ennätyslukemiin (Tuominen, Rautopuro & Puhakka 2011). Työ- ja elinkeinoministeriön työttömyystilastojen mukaan korkeasti koulutettuja työttömiä oli huhtikuussa 2015 yli 45 000. Määrä oli kasvanut vuodessa yli 16 prosenttia. (Akava s.a.) Huomionarvoista on myös, että monilla työllistyneillä töiden jatkuminen on epävarmaa. Vuonna 2014 korkeasti koulutettujen työmarkkinakeskusjärjestö Akavan jäsenliittojen työvoimasta määräaikaisessa kokoaikatyössä työskentelevien osuus oli noin kymmenes (Akava – syksy 2015, 6–7). Työurat ovatkin nykyisin varsin pirstaleisia. Ne sisältävät siirtymiä työpaikasta toiseen sekä työstä koulutukseen ja toisin päin (Karjalainen 2010, 15), ja myös työttömyysjaksoit ovat entistä tyypillisempiä koulutuksesta ja taustasta riippumatta (Viitala 2007, 19).

Liikuntatieteiden maistereiden työllistymisen tutkimus

Korkeakoulutuksen ja työelämän kytkeäisiin pureutuva tutkimus on lisääntynyt Suomessa 1990-luvulta lähtien merkittävästi. Lisääntymiseen vaikutti olennaisesti 1990-luvun taloudelliset lamavuodet, joiden myötä työpaikkoja katosi ja myös korkeakoulutettujen työllistyminen vaikeutui. Samalla yliopistojen opiskelijamäärät kasvoivat ja yliopistoissa perustettiin yksiköitä, joiden yhdeksi tehtäväksi annettiin valmistuneiden työelämään sijoittumisen seuranta. (Ks. Tuominen 2013, 22–26.) Nykyisin sijoittumis- ja uraseurantakyselyjä toteutetaan säännöllisesti.

Mittavimpia Euroopassa toteutettuja työelämään sijoittumiseen kohdistuvia tutkimusprojekteja ovat toistaiseksi olleet lyhenteillä CHEERS (Careers after Higher Education: a European Research Study) ja REFLEX (Research into Employment and professional FLEXibility) tunnetut hankkeet. Tuorempi ja laajempi näistä on REFLEX, joka koostuu 15 Euroopan maassa ja Japanissa toteutetusta kyselystä, johon vastasi yhteensä noin 40 000 korkeakoulutuksesta vuosina 1999–2001 valmistunutta viisi vuotta valmistumisensa jälkeen (ks. Allen & van der Velden 2007). Suomi on ollut molemmissa hankkeissa mukana Turun yliopiston koulutussosiologian tutkimuskeskuksen (RUSE) johdolla, mikä on mahdollistanut aineiston tarkastelun suomalaisnäkökulmasta (ks. esim. Kivinen & Nurmi 2008; Kivinen, Nurmi & Kanervo 2002; Kivinen, Nurmi & Salminen 2000).

Liikuntatieteellisestä tiedekunnasta valmistuneiden sijoittumista työmarkkinoille on tutkittu osana Jyväskylän yliopiston työelämäpalveluiden toteuttamia yliopistosta valmistuneiden sijoittumis- ja uraseurantakyselyjä. Sijoittumiskyselyt lähetetään valmistuneille noin vuoden päästä valmistumisesta. Uraseurantakyselyssä tutkitaan pidemmällä aikavälillä työurien kehitystä. (Ks. Työelämäpalvelut s.a.) Tämän tutkimuksen näkökulmasta kyselyjen pohjalta laadittujen raporttien ongelma on, että laitoksien oppiaineita ei eroteta niissä toisistaan. Liikunnan yhteiskuntatieteiden ja liikuntapedagogiikan koulutus tapahtuu samalla liikuntatieteiden laitoksella, ja laitokselta valmistuneita tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena. Koska toinen on professiotutkinto ja toinen generalistitutkinto, sijoittuminen työelämään vaihtelee suuresti ja eroja lienee myös työllistymisessä.

Saatuamme Jyväskylän yliopiston työelämäpalveluiden aineiston tutustuttavaksi selvisi, että eri oppiaineista valmistuneita on myös mahdollista tarkastella erikseen. Tämän tehtyämme havaitsimme kuitenkin muita puutteita: vastausprosentti on alhainen ja kyselyyn vastanneiden työttömien määrä marginaalinen. Otetaan esimerkiksi vuosi 2012, jolloin liikuntatieteellisestä tiedekunnasta valmistui 121 liikuntatieteiden maisteria. Näistä 51 eli 42 prosenttia vastasi vuoden 2013 lopulla työelämäpalveluiden sijoittumiskyselyyn. Kukaan vastanneista ei ilmoittanut olevansa työtön tai lomautettu. Aineiston ongelmaksi koimme myös aineistonkeruussa käytetyn lomakkeen yleisluonteisuuden. Täsmällisempi oppiainekohtainen tiedonkeruu edellyttää toisentyypistä tutkimusta.

Jyväskylän yliopiston työelämäpalvelut on osa Suomen akateemisten rekrytointipalveluiden muodostamaa Aarresaari-verkostoa. Aarresaari on tehnyt valtakunnallisia uraseurantakyselyjä. Puhakan ja Tuomisen (2011) toimittaman tutkimusraportin aineisto muodostuu 16 yliopistosta vuonna 2003 valmistuneista maistereista (n=6692 ja vastausprosentti 54). Korhosen ja Sainion (2006) käyttämä aineisto puolestaan koostuu yhdeksästä monialayliopistosta vuonna 2000 valmistuneista maistereista (n=4536 ja vastausprosentti 58). Jyväskylän yliopisto ja siten myös aineistovuosina valmistuneet liikuntatieteiden maisterit ovat molemmissa tutkimuksissa mukana. Puhakan ja Tuomisen aineistossa liikuntatieteiden maistereiden määrä on 32, Korhosen ja Sainion aineistossa 46. Vuonna 2003 valmistuneet liikuntatieteiden maisterit olivat ensimmäisen viiden vuoden aikana olleet koulutusta vastaavassa työssä keskimäärin 4v ja 5 kk (kaikki alat 4v 3kk), heillä oli ollut tuossa ajassa keskimäärin 2,8 työsuhdetta (kaikki alat 4,0) ja heistä 21 prosentilla oli ollut vähintään yksi työttömyysjakso (kaikki alat 35 %) (ks. Sainio 2011). Tutkimusasetelmamme näkökulmasta aineistojen ongelmat ovat samoja kuin Jyväskylän yliopiston työelämäpalveluiden sijoittumistutkimuksessa.

Vastaaventyypistä kritiikkiä yliopistotason kyselyä kohtaan on esittänyt Vuolle (2013, 9–10), joka on rajannut tutkimuskohteeseen vuosina 1984–2008 valmistuneiden liikunta- ja terveystieteiden maistereiden sekä työelämässä toimivien liikunnanohjaajien urakehityksen. Tutkimus on jatkoa vuonna 2010 valmistuneelle liikunnasta väitelleiden tohtorien urakehityksen tutkimukselle (ks. Vuolle 2010). Vuolteen (2013) tutkimuksessa huomioidaan sekä koulutus- että ammattiura ja sitä voidaankin pitää kattavimpana liikuntatieteiden maistereiden työhön liittyvänä tutkimuksena. Tutkimusaineiston koko on 332 maisteria (vastausprosentti 56), joista liikuntatieteiden kategorioihin sijoittuu 183 maisteria ja terveystieteiden kategorioihin 149 maisteria. Liikunnan yhteiskuntatieteiden maistereita on mukana 51. Heitä tarkastellaan muilta oppialoilta valmistuneiden maistereiden tapaan tuloksissa erikseen. Tutkimuksessa käytetty mittari on tiedekunnan kaikilta oppialoilta valmistuville kohdistuvana yleisluonteisempi kuin tätä tutkimusta varten laadittu ja myös tutkimuksen aikajänne poikkeaa tästä tutkimuksesta. Toisaalta tutkimus sisältää myös vertailukelpoisia tuloksia, joita käsittelemme omia tutkimustuloksia esitellessämme.

Liikuntatieteiden eri koulutusaloilta valmistuneiden maistereiden

työhön keskittyviä tutkimuksia on tehty selvästi eniten liikunnanopettajien osalta. Joukkoon mahtuu yksittäisiä alan oppikirjoissa ja ammattilehdissä julkaistuja artikkeleita (ks. esim. Mäkelä, Huhtiniemi & Hirvensalo 2013; Nupponen ym. 2000). Valtaosa tutkimuksista on kuitenkin opinnäytetöitä. Niitä on pelkästään 2000-luvun aikana valmistunut pitkälti toistakymmentä. Varteenotettavin on Mäkelän (2014) väitöstutkimus, jossa on selvitetty liikunnanopettajien työtyytyväisyyttä, ammatinvaihtoa ja ammatinvaihtoaikkeitä. Toisaalta, vaikka liikunnanopettajien työtä on tutkittu melko runsaasti, pääpaino on koulutus- ja työtyytyväisyyskyselyissä; työllistymisen tutkimus on jäänyt sivuosaan. Kattavimmin ajantasaisista tietoa liikunnanopettajien työllistymisestä tarjoaa Similän ja Simolan (2013) pro gradu -tutkielma, jossa on työtyytyväisyyden ohella selvitetty liikunnanopettajien suuntautumista työmarkkinoille. Tutkielman mukaan liikunnanopettajien työllistymismahdollisuudet ovat hyvät. Vastavalmistuneista liikunnanopettajista (n=110) reilusti yli puolet (61 %) sai yli kuusi kuukautta kestävänsä työsuhteen valmistumisen jälkeen alle kuukaudessa. (Similä & Simola 2013, 48–50.) Liikunnanopettajien hyvistä työmahdollisuuksista kertoo myös se, että perusopetuksen ja lukio-koulutuksen liikunnanopettajista vain 85 prosenttia on muodollisesti kelpoisia. Määrä on suurista aineenopettajaryhmistä musiikin jälkeen (83 %) toiseksi pienin. (Hartonen & Ojala 2014, 85–93.)

Liikunnan yhteiskuntatieteiden koulutusohjelmasta valmistuneiden maistereiden työllistymistä on tutkittu kolmessa, noin kymmenen vuoden välein valmistuneessa, pro gradu -tutkielmassa (Ilmola 2015; Lahti 1997; Niemelä 2006). Näistä tuoreimmassa on hyödynnetty kattavaa aineistoa 2000-luvun aikana koulutusohjelmasta valmistuneista. Tämä tutkimus pohjautuu samaan aineistoon. Lahden (1997) ja Niemelän (2006) tutkimustuloksia tarkastelemme artikkelimme tulososiossa käymällä dialogia niiden kanssa.

Liikuntabiologian maistereiden valmistumisesta ja työelämään sijoittumisesta on vuonna 2008 valmistunut yksi julkaisematon selvitys, jonka aineisto koostuu laitokselle vuosina 1995–2001 opiskelijoiksi hyväksytyistä. Liikuntabiologian opiskelijoiden työllistymistä tarkastellaan osana Vuolteen (2013) tutkimusta, mutta yhtään liikuntabiologian opiskelijoiden työllistymiseen keskittyvää tutkimusta ei ole julkaistu. Vuolle (2013, 5) kirjoittaa tutkimuksensa saatesanoissa, että monet koulutus- ja työuraa koskevat kysymykset kaipaavat jatkossa syvempää tarkastelua. Tutkimuksemme pyrki vastaamaan haasteeseen liikunnan yhteiskuntatieteilijöiden osalta. Tutkimus asemoituu osaksi yhteiskuntatieteellistä koulutustutkimusperinnettä, yhden tarkasti rajatun alaryhmän tutkimukseen keskittyen.

TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄT

Tutkimuksen kohderyhmänä olivat liikunnan yhteiskuntatieteiden suomenkielisestä koulutusohjelmasta vuoden 2000 alusta vuoden 2014 lokakuuhun mennessä valmistuneet maisterit. Heitä oli ajanjaksossa 191. Aineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella, jota pilotoitiin sekä koulutusohjelmasta valmistuneilla että siinä opiskelevilla.

Linkki sähköiseen kyselylomakkeeseen lähetettiin marras-joulukuussa 2014 sähköpostin tai facebookin välityksellä kaikille niille kohderyhmäläisille, joiden yhteystiedot saatiin selville. Kaikkiaan yritettiin tavoittaa 113 valmistunutta. Heistä tavoitettiin 105, joista kyselyyn osallistui yhteensä 87. Vastausprosentiksi muodostui siten 82,9. Kyseessä on kokonaistutkimus, koska se kattaa koko perusjoukon. Palautuneet kyselylomakkeet oli pääosin täytetty huolellisesti, joskin seitsemän vastaajaa oli jättänyt kyselyn kesken.

Kyselylomake koostui kolmesta osiosta, joissa selvitettiin valmistuneiden taustatietoja, nykyistä työsuhdetta ja koko työuraa. Nämä ovat vastaajille arkipäiväisiä asioita, joten heillä voidaan olettaa olleen selkeitä näkemyksiä tutkittavista ilmiöistä. Kaikilla vastanneilla oli kokemuksia paitsi opiskelusta myös työelämästä, mikä

lienee vaikuttanut vastausmotivaatioon myönteisellä tavalla. Korkea vastausmotivaatio näkyi erityisesti avoimissa kysymyksissä, joihin oli vastannut yli kolme neljästä vastaajasta. Vastausprosentti ja muut luotettavuuden osatekijät huomioiden tutkimuksen kokonaisluotettavuutta voidaan pitää erinomaisena.

Aineiston analyysi pohjautui kuvailuun, vertailuun ja tulkintaan prosenttiosuuksien, frekvenssien ja ristiintaulukointien avulla. Aineiston vastaavuutta perusjoukkoon tarkasteltiin Khii-toiseen yhteensopivuustestin avulla. Palkkausta koskevat testaukset tehtiin Kruskal-Wallisin epäparametrisille muuttujille tarkoitettulla varianssianalyysillä. Tilastolliset analyysit suoritettiin SPSS-ohjelman (Statistical Package for the Social Sciences) versiolla 22.

Tilastollista testausta käytettiin havaittujen erojen suuruusluokan arviointiin. Tilastollisen merkitsevyyden rajana pidettiin 0,05:n merkitsevyytensä. On kuitenkin syytä huomata, että koska kyseessä on kokonaistutkimus, ovat myös havaitut erot todellisia, vaikkei tilastollisen merkitsevyyden taso ylittyisikään.

Avointen kysymysten analyysi tehtiin aineistolähtöisen laadullisen sisällönanalyysin periaatteita mukaillen. Prosessi sisälsi kolme päävaihetta, jotka olivat aineiston pelkistäminen, aineiston ryhmittely sekä kokoavien käsitteiden luominen. Laadullisen analyysin avulla tutkittavasta ilmiöstä pystyttiin muodostamaan kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. (Ks. Tuomi & Sarajarvi 2009, 103, 108.)

TULOKSET

Taustatiedot

Kyselyyn vastaajista (n=87) naisia oli 71 prosenttia ja miehiä 29 prosenttia. Vastaajat olivat syntyneet vuosina 1965–1989 ja heidän keski-ikänsä tutkimusajankohtana oli 34,5 vuotta. Opinnot oli aloitettu vuosina 1977–2011, ja valmistumisajankohta oli tutkimuksen kohdejoukon rajauksen mukaisesti vuosien 2000 ja 2014 välillä. Vastaajista 60 prosenttia oli valmistunut 2000-luvun puolella, ja loput 40 prosenttia oli saanut opintonsa päätökseen 2010-luvun aikana. Otoksen sukupuolijakauma mukailee perusjoukkoa (p=.22). Sen sijaan 2010-luvulla valmistuneiden osuus vastanneista on korostunut suhteessa perusjoukkoon (p=.009).

Kyselyhetkellä työelämässä oli 86 prosenttia (n=75) vastaajista. Työelämässä oleviksi käsitettiin tässä työ- ja virkasuhteessa olevat sekä yrittäjät. Työelämän ulkopuolella olleet olivat opiskelijoita (n=3), työttömiä (n=3), vanhempain- tai virkavapaalla olevia (n=3) sekä luokkaan muu (n=3) kuuluvia. Verrattuna vuoden 1997 (Lahti 1997, 37) ja 2004 (Niemelä 2006, 59) vastaaviin tuloksiin työllisyys-tilanne ei ole juurikaan muuttunut, koska molemmissa tutkimuksissa työelämässä olevien osuus oli noin 90 prosenttia. Liikunnan yhteiskuntatieteilijöiden työllisyyslukemat ovat suurin piirtein samoja kuin muillakin yhteiskuntatieteilijöillä. Esimerkiksi yhteiskunta-alan korkeakoulutetut ry:n vuoden 2014 työmarkkinatutkimuksen mukaan yhdistyksen työmarkkinoilla olevista jäsenistä oli työttömänä noin seitsemän prosenttia (Lehtonen s.a.).

Nykyinen työsuhte

Työelämässä olevista vastaajista 70 prosenttia ilmoitti työskentelevänsä liikunta-alan työtehtävissä ja 30 prosenttia jollakin muulla alalla. Selkeä muutos on nähtävillä, kun lukuja verrataan kahden edeltäneen vuosikymmenen vastaaviin: 1990-luvun puolivälissä vain noin kymmenen prosenttia valmistuneista toimi jollakin muulla kuin liikunta-alalla (Lahti 1997, 39) ja 2000-luvun puolivälissä osuus oli noin 15 prosenttia (Niemelä 2006, 66).

Työelämässä olevista vastaajista 68 prosenttia oli työsuhteessa, 16 prosenttia virkasuhteessa ja kuusi prosenttia yrittäjinä. Jäljelle jäävä kymmenesosa sijoittui luokkaan muu (esim. vanhempain- ja virka-

vapaa). Työsuhde oli vakinainen 68 prosentilla ja määräaikainen 23 prosentilla. Viransijaisten ja osa-aikaisten osuus oli yhteensä vajaat seitsemän prosenttia ja muiden vajaat kolme prosenttia. Tulokset ovat samankaltaisia Vuolteen (2013, 35) tutkimuksen kanssa, jonka mukaan 67 prosentilla liikunnan yhteiskuntatieteilijöistä työsuhde oli vakinainen, 14 prosentilla määräaikainen ja kahdeksan prosenttia toimi yrittäjinä.

Työelämässä olevista vastaajista 44 prosenttia työskenteli julkisella sektorilla. Julkisen sektorin työnantajiksi luettiin kunta/kuntayhtymä, valtio, yliopisto/korkeakoulu sekä jokin muu julkisen sektorin yksikkö. Kolmannen sektorin työnantajien eli yhdistysten, järjestöjen ja säätiöiden palveluksessa työskenteli 29 prosenttia. Yksityisellä sektorilla, joko omassa yrityksessä tai jossain muussa yksityisessä yrityksessä, työskentelevien osuus oli 27 prosenttia. Vaikka julkinen sektori työllistää edelleen eniten liikunnan yhteiskuntatieteiden koulutusohjelmasta valmistuneita, ovat erot suhteessa kolmanteen ja yksityiseen sektoriin vuosien varrella kaventuneet. Taulukko 1 ilmentää työmarkkinasektoreiden välillä tapahtunutta muutosta parin viime vuosikymmenen aikana (ks. Lahti 1997, 37–38; Niemelä 2006, 59). Vuoden 2015 osalta taulukossa esitetään lisäksi naisten ja miesten sijoittuminen eri sektoreille, sillä kyseisen muuttujan osalta sukupuolten väliset erot olivat prosentuaalisesti suurimpia. Naiset sijoituivat suhteessa miehiä enemmän julkiselle sektorille ja miehet suhteessa naisia enemmän yksityiselle sektorille. Ero ei kuitenkaan ollut tilastollisesti merkitsevä ($p=.123$). (Taulukko 1.)

Suurin osa vastaajien työpaikoista sijaitsi Uudellamaalla ja Keski-Suomessa. Pääkaupunkiseudulta (Helsinki, Espoo ja Vantaa) oli nykyisen työpaikkansa löytänyt 41 prosenttia ja Keski-Suomen alueelta 26 prosenttia.

Vastaajien ammattinimikkeiden kirjo oli moninainen. Ammattinimikekysymykseen vastasi 71 henkilöä. Heillä oli peräti 53 erilaista ammattinimikettä. Nimikkeet on ryhmitelty taulukkoon 2 yhdeksään pääluokkaan. Taulukon vasemmassa sarakkeessa esitellään ammattinimikkeiden pääluokat (suluissa luokan prosentuaalinen osuus) ja taulukon oikeassa sarakkeessa pääluokkiin sisältyvät ammattinimikkeet (suluissa vastaajien lukumäärä).

Päällikkö- ja johtotehtävissä työskenteli vajaat 40 prosenttia vastaajista. Tutkijoiden ja yliopiston toimihenkilöiden osuus oli noin 15 prosenttia, suunnittelijoiden 11 prosenttia ja koordinaattorien yhdeksän prosenttia. (Taulukko 2.) Huomionarvoista on, että jokaisen viiden suurimman ammattinimikepääluokan työntekijöitä sijoittui niin julkiselle, yksityiselle kuin kolmannellekin sektorille.

TAULUKKO 1. Valmistuneiden sijoittuminen työmarkkinasektoreittain eri vuosikymmeninä (%)

Sektori	1997	2004	2015	2015 Miehet	2015 Naiset
Julkinen	67 %	55 %	44 %	26 %	50 %
Kolmas	19 %	23 %	29 %	32 %	28 %
Yksityinen	14 %	22 %	27 %	42 %	22 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Kyselyssä selvitettiin työelämässä olevien vastaajien palkkausta heidän päätyössään. Vastaajilta kysyttiin kuukauden bruttopalkkaa, joka sisälsi palkkaan kuuluvat lisät ja luontoisedut. Euromäärät oli jaettu kahdeksaan palkkahaarukkaan. Kaikki palkkahaarukat 1 200–1 700 eurosta yli 7 000 euroon olivat edustettuna. Tyypillisin palkkahaarukka oli 2 500–3 300 euroa kuukaudessa (32 %) ja toiseksi tyypillisin 3 300–4 100 euroa kuukaudessa (25 %). Naisista suhteessa suurin osa sijoittui tyypillisimpään palkkahaarukkaan (naiset 39 %, miehet 11 %) ja miehistä suhteessa suurin osa tätä yhtä palkkahaarukkaa ylempiä (miehet 37 %, naiset 22 %). Toisaalta ylimpään palkkahaarukkaan sijoittuneet olivat naisia. Tilastollisesti merkitsevää yhteyttä sukupuolella ja palkalla ei ollut.

Liikunnan yhteiskuntatieteiden maistereille määritellyn vähimmäispalkkasuosituksen mukaan tulisi alalta valmistuneen maisterin ansaita vähintään 2 700 euroa kuukaudessa ja pääkaupunkiseudulla noin 500 euroa enemmän (Luomanmäki ym. 2014). Suosituksen alapuolelle palkka jäi noin viidenneksellä vastaajista. Vuolteen (2013, 37) tutkimuksessa liikunnan yhteiskuntatieteilijöiden keskimääräinen kuukausiansio oli 3 299 euroa.

Muilla aloilla työskentelevien palkat olivat korkeammat kuin liikunta-alalla työskentelevien ($p=.001$). Aiemmin tutkintonsa suorittaneet saivat enemmän palkkaa kuin myöhemmin valmistuneet ($p=.09$). Yksityisellä sektorilla palkat olivat keskimäärin korkeammat kuin julkisella ja kolmannella sektorilla ($p=.02$).

Vastaajia pyydettiin arvioimaan eri työtehtäväkokonaisuuksien osuutta heidän nykyisessä työssään viisiportaisella asteikolla (1=ei sisälly...5=sisältyy paljon). Yli 80 prosenttia koki, että heidän työhönsä sisältyi melko paljon tai paljon tietyn alan asiantuntijuutta vaativia tehtäviä sekä suunnittelu-, kehittämis- ja selvitystehtäviä. Myös viestinnän osuus oli suuri, sillä noin 60 prosenttia vastasi sitä sisältyvän

TAULUKKO 2. Vastaajien ammattinimikkeet (n=71)

Ammattinimikkeiden pääluokat (%)	Ammattinimikkeet (suluissa vastaajien lukumäärä)
Päälliköt (23 %)	liikuntapäällikkö (3), vapaa-aikapäällikkö, suunnittelupäällikkö, projektipäällikkö, koulutuspäällikkö, nuorisopäällikkö, palvelupäällikkö, asiakaspäällikkö, tapahtumapäällikkö, aluemyyntipäällikkö (2), viestintäpäällikkö, viestintä ja yhteyspäällikkö, yksikön päällikkö
Johtajat (15 %)	johtaja, hyvinvoinnin edistämisen johtaja, vapaa-aikatoimenjohtaja, toiminnanjohtaja, toimitusjohtaja (2), asiakkuusjohtaja (3), myyntijohtaja, events and meetings executive
Tutkijat ja yliopiston toimihenkilöt (15 %)	tutkija (6), tutkijatohtori, projektitutkija, tohtorikoulutettava, amanuenssi (2)
Suunnittelijat (11 %)	suunnittelija (3), erikoissuunnittelija (3), liikuntasuunnittelija (2)
Koordinaattorit (9 %)	koordinaattori, projektikoordinaattori (2), terveyskoordinaattori, tapahtumakoordinaattori, ohjelma-koordinaattori
Opettajat, ohjaajat ja valmentajat (6 %)	liikunnan ja terveystieteiden lehtori, ohjaaja, futsalvalmentajakouluttaja, valmentaja
Neuvokset, tarkastajat ja sihteeri (6 %)	kulttuuriasiainneuvos, nuorisotoimen ylitarkastaja, ulkoasiainsihteeri, taloussihteeri
Konsultit ja managerit (4 %)	event consultant, games operations manager, marketing manager
Muut (11 %)	projektityöntekijä, toimittaja, seuratoiminnan asiantuntija, yhteysvastaava, tuottaja, yrittäjä, korvausneuvoja, turvatarkastaja

työhön paljon. Kun vastaajilta kysyttiin niitä tietoja ja taitoja, joita he nykyisessä työssään tarvitsevat, yli 90 prosenttia koki organisointitaidon työssään melko tai erittäin tärkeäksi. Suullista esitystaitoa ja kirjallista ilmaisutaitoa piti yli 80 prosenttia melko tai erittäin tärkeänä.

Nykyisen työn osalta vastaajat olivat tyytyväisimpiä työnsä vaihtamismahdollisuuksiin ja työolosuhteiden joustavuuteen. Näihin osatekijöihin noin 80 prosenttia oli joko erittäin tai hyvin tyytyväisiä. Myös työn haasteellisuuteen ja työyhteisöön oltiin pääosin tyytyväisiä. Eniten tyytymättömyyttä herättivät etenemismahdollisuudet ja palkkaus. Näihin osatekijöihin vain noin 40 prosenttia oli hyvin tyytyväisiä. Huomionarvoista on, että samat kaksi tekijää oli tyytyväisyyslistan pohjalla niin vuoden 1997 kuin vuoden 2004 aineistoissa (Lahti 1997, 52; Niemelä 2006, 71).

Työelämässä olevia vastaajia pyydettiin myös pohtimaan tilannetta, jossa he jäisivät nyt työttömäksi ja joutuisivat etsimään uutta työtä. Heiltä kysyttiin, kuinka helppoa tai vaikeaa olisi löytää koulutusta ja työkokemusta vastaavaa, joko vakituista tai määräaikaista työtä. Vakituksen työn löytymistä piti vaikeana tai hyvin vaikeana yli puolet. Helpoksi tai hyvin helpoksi sen koki 15 prosenttia. Määräaikaisen työn löytymiseen luotettiin kuitenkin enemmän, kun enää vain noin neljännes piti sitä vaikeana tai hyvin vaikeana. Vastaavasti helpoksi tai hyvin helpoksi sen koki 38 prosenttia.

Työura

Vastaajista 63 prosenttia oli hakenut alle viittä työpaikkaa. Yli kymmentä työpaikkaa oli hakenut alle viidennes. Lähes 90 prosentille oli tarjottu 1–5 työpaikkaa, kun mukaan laskettiin myös työtarjoukset, joita ei ollut otettu vastaan.

Vastaajista 68 prosenttia ilmoitti, ettei ollut valmistumisensa jälkeen ollut työttömänä kuukauttakaan. Työttömyyskuukausien vaihteluväli oli yhdestä kuukaudesta 22 kuukauteen ja keskimääräinen työttömyysaika 2,2 kuukautta. Työttömyyttä selvitettiin myös heti valmistumisen jälkeiseltä ajalta. Vastaajista 82 prosenttia oli siirtynyt valmistumisen jälkeen työelämään ilman työttömyyskuukausia. Valmistumisen jälkeiset työttömyyskaudet kestivät yhdestä kuukaudesta kahdeksaan kuukauteen keskiarvon ollessa 0,7 kuukautta.

Kysyttäessä vastaajilta, mitkä tekijät he arvelivat keskeisiksi tilanteissa, joissa heidät on valittu haettuihin työpaikkoihin, suurin merkitys annettiin työkokemukselle: 80 prosenttia arvioi työkokemuksella olevan paljon tai erittäin paljon merkitystä. Myös esiintyminen työhaastattelussa ja työharjoittelupaikka nähtiin keskeisinä tekijöinä. Lisäksi hyötyä arvioitiin olevan työnantajan tuntemisella etukäteen ja liikunnan yhteiskuntatieteiden tutkinnolla. Samat teemat toistuvat aiemmissa aiheesta tehdyissä tutkimuksissa (Lahti 1997, 58; Niemelä 2006, 78). Opintomenestyksen, sukupuolen ja iän merkitys työpaikan saamisen kannalta oli vastaajien mielestä vähäinen.

Vastaajia pyydettiin pohtimaan suoritettuun liikunnan yhteiskuntatieteiden tutkintoon kuuluvien opintosisältöjen merkitystä koko työuraa ajatellen. Heistä 70 prosenttia piti kieli- ja viestintäopintoja sekä liikunnan talouteen liittyviä opintoja hyödyllisinä tai erittäin hyödyllisinä. Yli 60 prosenttia arvotti korkealle myös liikuntapolitiikan ja -hallinnon sekä johtamisen opinnot. Vastaavasti vähiten merkitystä annettiin liikuntahistorian sekä liikunnan ja urheilun etiikan opinnoille.

Avointen kysymysten avulla pyrittiin jäljittämään, miten liikunta-ala on vastaajien mielestä muuttunut heidän valmistumisensa jälkeen ja mihin suuntaan liikunnan yhteiskuntatieteiden koulutusta tulisi heidän mukaansa kehittää, jotta se vastaisi parhaalla mahdollisella tavalla nykypäivän työelämän vaatimuksia. Liikunta-alan muutoksen osalta vastaajat korostivat yksityisen sektorin kasvua ja kuntasektorin supistumista. Perusteluissa viitattiin taloudellisiin ongelmiin niin julkisella sektorilla kuin järjestöpuolella. Vastaajien mukaan liikunta-alalla on tapahtunut rakennemuutoksia, supistuksia ja toimintojen

tehostamista juuri taloudellisten ongelmien takia. Yleinen työtilanne koettiin huonoksi ja myös liikunta-alalla tarjolla olevien töiden nähtiin vähentyneen. Epävarmuus työmarkkinatilanteesta oli vastaajien mielestä lisääntynyt, koska liikunta-alan koulutuksen saaneita on työmarkkinoilla entistä enemmän tarjolla.

Kaksi kolmesta vastaajasta piti liikunnan yhteiskuntatieteiden koulutuksen parhaina puolina koulutuksen laaja-alaisuutta ja monipuolisuutta. Koulutuksen kehittämistä esitettiin monenlaisia näkemyksiä. Eniten mainintoja sai liiketaloudellisen näkökulman eli talouden, markkinoinnin, taloushallinnon sekä yrittäjyyden opintosisältöjen lisääminen koulutukseen. Myös viestintään liittyviä opintoja kaivattiin lisää. Näiden opintojen lisäämisen tarvetta perusteltiin työelämäälähtöisyydellä. Yleisesti opintoja haluttiin viedä käytännönläheiseen suuntaan ottaen huomioon nykyisen työelämän vaatimukset. Ratkaisuihin esitettiin muun muassa työharjoittelumahdollisuuksien lisäämistä, liikunta-alan toimijoiden kanssa toteutettavia yhteistyöprojekteja, tietoisuuden välittämistä yleisestä työtilanteesta, vierailuja työpaikoilla ja valmistuneiden kutsumista puhumaan työstään.

POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimustulokset osoittavat, että julkisen sektorin osuus liikunnan yhteiskuntatieteiden koulutusohjelmasta valmistuneiden maistereiden työnantajatahona on supistunut. Vastaavasti yksityisen ja kolmannen sektorin osuudet ovat kasvaneet. Heikentyneen talustilanteen ja julkisella sektorilla tehtyjen supistusten myötä tulos on odotettu.

Liikunnan yhteiskuntatieteilijöiden yleinen työllisyysaste on heikentyneestä talustilanteesta huolimatta säilynyt suunnilleen ennallaan, mutta muulla kuin liikunta-alalla työskentelevien määrä on lisääntynyt. Työnantajatahojen ja ammattinimikkeiden kirjo osoittaa, että samalla koulutuksella voi päätyä hyvin erilaisiin työtehtäviin. Siihen, miten vapaaehtoista liikunta-alan ulkopuolelle hakeutuminen on ollut, ei tämän tutkimuksen perusteella pystytä luotettavasti vastaamaan. Arviomme on, että kaikille ei ole oman alan töitä tarjolla.

Liikunta-alan työmarkkinatilanteen tulevaisuutta on vaikea ennustaa. On mahdollista, että tilanne muuttuu huomontaan suuntaan, mikäli julkisen sektorin ja järjestöpuolen supistukset jatkuvat ja liikunta-alan koulutuksen saaneiden määrä työmarkkinoilla lisääntyy. Toisaalta tulevaisuus saattaa olla myös valoisampi, sillä työ- ja elinkeinoministeriön julkaiseman raportin mukaan liikunta-alalla on enemmän nuoria kasvuyrityksiä kuin muilla aloilla ja liikunta-ala on taloudellisesta laskusuhdanteesta huolimatta ollut useita vuosia voimakkaassa kasvussa (Kosonen 2014, 5–7).

Liikunnan yhteiskuntatieteiden koulutuksen parhaaksi puoleksi arvioitiin sen laaja-alaisuus ja monipuolisuus. Kattavan pohjan kääntöpuoleksi nähtiin se, ettei suoritettu tutkinto suoraan valmistaa tiettyä ammattiin. Toisaalta, koska kyse on generalistitutkinnosta, koulutusohjelma toimii tässä merkityksessä, kuten on ajateltukin.

Liikunnan yhteiskuntatieteiden koulutusohjelman käynnistymisen keskeinen motiivi on ollut kouluttaa opiskelijoita liikunta-alan julkisen sektorin työtehtäviin ja alkujaan suoritettut tutkinnot olivatkin profессиoluonteisia. Sittemmin koulutusohjelma on muuttunut selkeästi generalistiseksi, mutta juuret ovat jättäneet jälkensä koulutusohjelman sisältöihin. Painopiste on julkisen liikuntahallinnon työtehtäviin valmistavissa opinnoissa. Opetussuunnitelmauudistusten myötä koulutukseen on pyritty lisäämään yksityiselle sektorille ja yrittäjyyteen valmistavia opintoja, mutta niiden määrä on edelleen verrattain vähäinen. Vastaajat suosittelivat etenkin liiketalouteen, taloushallintoon ja markkinointiin liittyvien opintojen aseman vahvistamista. Niin ikään vahvempi työelämäälähtöisyys oli monien vastaajien mielestä tärkeimpiä koulutuksen kehittämissuuntia.

Koulutuksen järjestäjät tiedostavat kehitystarpeet ja esimerkiksi

talouteen liittyvää koulutusta on jo lisätty muun muassa käynnistämällä opetuksellinen yhteistyö Jyväskylän yliopiston kauppa- ja kauppakorkeakoulun kanssa. Suositeltavaa on, että tämän tyyppistä yhteistyötä pystyttäisiin lisäämään ja kehittämään edelleen.

Huomioiden tutkimukseen vastanneiden näkemykset ja koulutusohjelman tämänhetkiset opintosissallöt, liikunnan yhteiskuntatieteiden opiskelijoiden kannattaa sivuainevalintoja tehdessään pohtia kauppatieteiden ja viestinnän opintojen suorittamista. Koska työkokemus ja työharjoittelupaikka puolestaan nähtiin keskeisimmiksi työllistyvyyteen vaikuttaviksi tekijöiksi, opiskelijoiden on mahdollisuuksien mukaan suositeltavaa tarttua liikunta-alan käytännön työtilaisuuksiin ja miettiä huolellisesti, millaiseen työharjoittelupaikkaan he hakeutuvat. Toisaalta työuran ei kannata antaa viedä mukanaan liian varhain, sillä niin liikunta-alalla toimivat kuin muille aloille sijoittuneetkin korostivat opintojen loppuunsaattamista ja tutkinnon merkitystä työllistyvyyteen. Arvosanojen merkitys arvioitiin sen sijaan vähäiseksi.

Tilastokeskuksen palkkarakennetilaston mukaan vuonna 2013 kaikkien suomalaisten kokoikäisten palkansaajien kokonaisansioiden keskiarvo oli 3 284 euroa kuukaudessa (SVT 2015). Liikunta-alalla työskentelevien palkansaajien keskiansiot ovat selvästi alle suomalaisten palkansaajien keskiarvon (Laine 2015, 91). Liikunnan yhteiskuntatieteiden koulutusohjelmasta valmistuneet maisterit ansaitsevat kuukaudessa keskimäärin saman verran kuin keskimääräinen suomalainen palkansaaja, sillä lähes 60 prosentilla vastaajista palkka sijoittui luokkiin 2 500–3 300 tai 3 300–4 100 euroa kuukaudessa. Vuolteen (2013, 37) tutkimuksen perusteella eroa keskiarvoon oli vain 15 euroa (3 299 €/kk).

LÄHTEET

- Akava.** s.a. Viitattu 23.6.2015. http://www.akava.fi/files/15579/01_A_Tyototmat_Koko_maa.jpg
- Akavaaika – syksy 2015.** Viitattu 28.12.2015. http://www.akava.fi/tyoelama/akavalaiset_tyoelamassa/akavaaika-tilastokooste_antaa_punnittua_tietoa_akavalaisista
- Allen, J. & van der Velden, R.** 2007. REFLEX. The Flexible Professional in the Knowledge Society: General Results of the REFLEX Project. Maastricht University. Research Centre for Education and the Labour Market.
- CEDEFOP.** 2008. European Centre for the Development of Vocational Training. Viitattu 5.1.2016. <http://www.cedefop.europa.eu/fi/events-and-projects/projects/validation-non-formal-and-informal-learning/european-inventory/european-inventory-glossary>.
- Hartonen, M. & Ojala, M-L.** 2014. Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opettajat kevätlukukaudella 2013. Teoksessa: T. Kumpulainen (toim.) Opettajat Suomessa 2013. Koulutuksen seurantaraportti 2014:8. Opetushallitus, 64–93.
- Harvey, L.** 2005. Embedding and integrating employability. *New Directions for Institutional Research* 128 (1), 13–28.
- Ilmanen, K.** 2015. Liikuntapalveluiden muutos 1800-luvun lopulta 2000-luvulle. Teoksessa: H. Itkonen & A. Laine (toim.) Liikunta ja urheilu yhteiskunnallisena ilmiönä. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Tutkimuksia 1/2015, 19–37.
- Ilmola, R.** 2015. Korkeakoulutuksesta liikunta-alan muuttaville työmarkkinoille. Liikunnan yhteiskuntatieteiden koulutusohjelmasta vuosina 2000–2014 valmistuneiden maistereiden sijoittuminen työelämään. Liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma.
- Kalliokoski, K.** 2015. Löytyykö kaikille liikuntatieteilijöille töitä? *Liikunta & Tiede* 52 (2–3), 2.
- Karjalainen, M.** 2010. Ammattilaisten käsityksiä mentoroinnista työpaikalla. Jyväskylän yliopisto. *Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research* 388.
- Kivinen, O.** 2003. Unifying higher education for different kinds of Europeans. *Higher education and work: a comparison of ten countries. Comparative Education* 39 (1), 83–103.

Työmahdollisuudet eivät ole etenkin monilla akateemisilla aloilla jakautuneet alueellisesti tasaisesti (Tuominen, Rautopuro & Puhakka 2011). Tilanne välittyy hyvin myös tämän tutkimuksen tuloksista, kun lähes 70 prosenttia vastanneista työskentelee joko Uudellamaalla tai Keski-Suomessa, pääasiassa Helsingissä tai Jyväskylässä. Tilanne on pariin viime vuosikymmeneen verrattuna pysynyt lähes muuttumattomana (Lahti 1997, 42; Niemelä 2006, 61). Tulos mukaillee myös Vuolteen (2013, 27) tutkimustuloksia liikunta- ja terveystieteilijöiden työpaikkojen alueellisen sijoittumisen osalta. Keskittymää Jyväskylään selittää se, että kaupungissa toimii liikuntatieteellisen tiedekunnan ohella muitakin liikunta-alan organisaatioita, esimerkiksi Liikunnan ja kansanterveyden edistämässätiö sekä Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus.

Liikunta-ala ja sen luomat työmahdollisuudet ovat jatkuvassa muutoksessa. Tämänkaltaisia tutkimuksia on siten tarpeellista tehdä myös tulevaisuudessa. Säännöllisin väliajoin toistettavat tutkimukset tuottavat ajankohtaista ja tärkeää tietoa sekä valmistuville opiskelijoille että opetussuunnitelmien kehittämiseksi. Hyödyllistä olisi myös toteuttaa tutkimus, jonka kohteeksi valittaisiin ne tahot, joihin liikunnan yhteiskuntatieteistä valmistuneet maisterit pääasiassa työllistyvät. Tutkimus voitaisiin kohdistaa esimerkiksi kuntiin, liikuntajärjestöihin, urheiluseuroihin tai yksityisiin liikunta-alan yrityksiin. Näiltä potentiaalisilta työnantajilta olisi mahdollista selvittää, miten liikunnan yhteiskuntatieteiden koulutusohjelma tunnetaan sekä kartoittaa näkemyksiä niistä tiedoista, taidoista ja ominaisuuksista, joita erilaisissa työtehtävissä vaaditaan ja mitä rekrytoinnissa arvostetaan. Tämän tyyppinen tutkimus olisi myös yksi keino saada liikunnan yhteiskuntatieteiden koulutusta markkinoitua keskeisille työnantajille.

- Kivinen, O. & Nurmi, J.** 2008. Työ, koulutus ja osaaminen: yliopisto ja ammattikorkeakoulu yhdeksän maan eurooppalaisessa vertailussa. Koulutussosiologian tutkimuskeskuksen raportti 72. Turun yliopisto.
- Kivinen, O., Nurmi, J. & Kanervo, O.** 2002. Maisteriopista työuralle. Suomalaiset korkeakoulutetut eurooppalaisessa vertailussa. Koulutus- ja tiedepoliittikan osaston julkaisusarja 94. Helsinki: Opetusministeriö.
- Kivinen, O., Nurmi, J. & Salmiiniitty, R.** 2000. Higher Education and Graduate Employment in Finland. *European Journal of Education* 35 (2), 165–177.
- Kosonen, H.** 2014. Liikuntaliiketoiminnan ekosysteemin muutokset. *Tem-raportteja* 20/2014.
- Korhonen, P. & Sainio, J.** 2006. Viisi vuotta työelämässä. Monialayliopistoista vuonna 2000 valmistuneiden sijoittuminen työmarkkinoille. Aarresaari-verkoston julkaisu.
- Lahti, R.** 1997. Missä olet hallintolainen? Tutkimus liikuntasosiologia tai liikuntasuunnittelu ja -hallinto pääaineinaan valmistuneiden liikuntatieteilijöiden sijoittumisesta työmarkkinoille. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Laine, A.** 2015. Liikunta- ja urheilualan yritys kenttä. Teoksessa: H. Itkonen & A. Laine (toim.) Liikunta yhteiskunnallisena ilmiönä. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Tutkimuksia 1/2015, 77–98.
- Lees, D.** 2002. Graduate employability - literature review. Viitattu 24.6.2015. <http://qualityresearchinternational.com/esectools/esectpubs/leeslitreview.pdf>
- Lehtonen, T.** s.a. Yhteiskuntatieteilijät työelämässä. Viitattu 5.1.2014. http://www.ammattinetti.fi/artikkelit/detail/33_artikkeli;sessionid=785F1E588463CA1B0F001984F0BBECA9?print=true
- Luomanmäki, S., Torvela T., Pietilä, M. & Piirainen, M.** 2014. Liikuntatieteilijät. Vähimmäispalkkasuositus yksityiselle sektorille 1.6.2014–31.3.2016. Akavan Eri-työsalat & Nuoriso- ja Liikunta-alan asiantuntijat. Viitattu 13.7.2015. <http://www.nuoli.info/ohjeet-suositukset/>
- Myrskylä, P.** 2010. Taantuma ja työttömyys. *Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu*. Työ ja yrittäjyys 57/2010.
- Mäkelä, K.** 2014. PE Teachers' Job Satisfaction, Turnover, and Intention to Stay or Leave the Profession. *Studies in Sport, Physical Education and Health* 208.

- Mäkelä, K., Huhtiniemi, M. & Hirvensalo, M.** 2013. Liikunnanopettajan työ ja työtyytyväisyys. Teoksessa: T. Jaakkola, J. Liukkonen & A. Sääkslahti (toim.) Liikuntapedagogiikka. Jyväskylä: PS-kustannus, 566–585.
- Niemelä, K.** 2006. Liikuntahallintolaisten muuttuvat pelikentät. Tutkimus liikuntahallinnon koulutusohjelmasta valmistuneiden sijoittumisesta työelämään. Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Nupponen, H., Herva, H., Koponen, J. & Laakso, L.** 2000. Liikunnanopettajiksi vuosina 1993–1996 valmistuneiden nykyinen työ, työ- ja koulutustyytyväisyys. Liikunnanopettaja (4–5), 13–16.
- Puhakka, A.** 2011. Maistereiden työssään tarvitsemia taitoja kartoittamassa. Teoksessa: A. Puhakka & V. Tuominen (toim.) Kunhan kuluu viisi vuotta. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden työurat. Tampere: Tampereen yliopistopaino, 61–86.
- Puhakka, A., Rautopuro, J. & Tuominen, V.** 2008. Maistereiden ylikoulutusta kartoittamassa. Tiedepolitiikka 33 (2), 7–16.
- Puhakka, A. & Tuominen, V.** 2011. (toim.) Kunhan kuluu viisi vuotta. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden työurat. Aarresaari-verkosto.
- Sainio, J.** 2011. Valmistumishetken työmarkkinatilanteen vaikutus maistereiden työuraan viisivuotistarkastelussa. Teoksessa: A. Puhakka & V. Tuominen (toim.) Kunhan kuluu viisi vuotta. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden työurat. Aarresaari-verkosto, 23–42.
- Similä, V. & Simola, V.** 2013. Vuosina 2009–2012 valmistuneiden liikunnanopettajien työtyytyväisyys ja suuntautuminen työmarkkinoille. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Liikuntapedagogiikan pro gradu -tutkielma. SVT. s.a. Viitattu 7.9.2015. <http://www.stat.fi/til/pr/>
- Tomlinson, M.** 2008. 'The degree is not enough': students' perceptions of the role of higher education credentials for graduate work and employability. *British Journal of Sociology of Education* 29 (1), 49–61.
- Tuomi J. & Sarajärvi A.** 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. painos. Helsinki: Tammi.
- Tuominen, V.** 2012. Henkilökohtaiset ominaisuudet maistereiden työllistymisessä. *Tiedepolitiikka* 37 (1), 33–42.
- Tuominen, V.** 2013. Maistereiden työllistyvyys. *Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Social Sciences and Business Studies No 57.*
- Tuominen, V., Rautopuro, J. & Puhakka, A.** 2011. Maistereiden työllistymisvaikeudet. *Työpoliittinen Aikakauskirja* 3/2011, 5–21.
- Työelämäpalvelut.** s.a. Viitattu 20.5.2015. <https://www.jyu.fi/yliopistopalvelut/opintopalvelut/tep/ohjeet-laitoksille/tietopalvelut>
- Työvoimatutkimus.** Viitattu 17.9.2015. <http://stat.fi/til/tyti/2014/13/index.html>
- Vehmas, H.** 2015. Liikunnan ja urheilun harrastaminen. Teoksessa: H. Itonen & A. Laine (toim.) Liikunta ja urheilu yhteiskunnallisena ilmiönä. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Tutkimuksia 1/2015, 185–200.
- Viitala, R.** 2007. Henkilöstöjohtaminen: strateginen kilpailutekijä. Helsinki: Edita Business.
- Vuolle, P.** 2010. Liikunnasta väitelleiden tohtoreiden urakehitys. Liikuntatieteellisen Seuran tutkimuksia ja selvityksiä 2.
- Vuolle, P.** 2013. Liikunnan ja terveyden uralla – vuosina 1984–2008 valmistuneiden liikunta- ja terveystieteiden maistereiden sekä työelämässä toimivien liikunnanohjaajien (AMK) urakehitys. Liikuntatieteellisen Seuran tutkimuksia ja selvityksiä 7.
- Vuorinen-Lampila, P.** 2014. Korkeakoulutettujen työelämänäkymät. *Talous ja Yhteiskunta* 3/2014, 42–47.
- Yorke, M.** 2005. Graduate attributes and their development. *New Directions for Institutional Research* 28 (1), 41–58.